

**ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ
ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР ПО ПРАВО“
НА АНИ ДИМИТРОВА КЪНЕВА-ЮФ
НА ПЛОВДИВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“**

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Поля Голева – гост професор в ЮФ на ПУ „П. Хилендарски“

Със заповед РД – 21-550 от 9.05.2024 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научно жури за провеждане на открита процедура за защита на дисертационен труд „Наследяване на дружествени дялове и акции“ за придобиване на научна степен „доктор“ от Ани Димитрова Кънева – редовен докторант в ЮФ на ПУ.

1. Дисертационният труд е написан на 199 страници, включващи увод, четири глави, заключение и библиография. Съдържа 362 бележки под линия и в него са цитирани 120 учебници, монографии, студии и статии на български и английски езици.

Първата глава на дисертацията е посветена на наследяването на дружествени дялове в дружество с ограничена отговорност. В рамките на три параграфа авторката прави исторически и сравнителноправен анализ, разглежда особеностите на наследяване на дружествен дял, както и възможностите наследниците да станат съдружници в същото търговско дружество, в което е членувал техният наследодател. Обърнато е внимание и на понятието за дружествен дял и дял от капитала на ООД и е направено предложение за изменение на чл. 115 от Търговския закон, като се предлага в задължителното съдържание на дружествения договор да „бъде включен и въпросът за съдбата на дружествените дялове след смъртта на съдружника“. Не са пропуснати и хипотезите на наследяване на дружествени дялове от недееспособни лица, на определяне стойността на дяловете, на упражняване на правата по наследените дялове, на завещанието и завета. Разгледани са още

изпълнителят на завещание, както и важният труден, противоречиво решаван въпрос за наследяване на едноличния собственик на капитала на ЕООД.

Втората глава обхваща многобройните въпроси на наследяване на акционер в акционерно дружество. Обхванати са наличните и безналичните акции, както и наследяване на членството в АД. Извън вниманието на автора не са останали и недееспособните наследници, наследяването на винкулирани акции, неизплатените в пълен размер акции, завещанието, прекият и косвен завет на акции, моментът на тяхното наследяване, определянето на балансова им стойност.

Третата глава анализира наследяването на съдружник в персонално търговско дружество – събирателно и командитно, както и новото дружество с променлив капитал.

Последната четвърта глава е посветена на интересните и недокосвани досега въпроси на особените хипотези на наследяване на дялове и акции – обратното действие на приемането на наследство, упражняване на правата по дружествени дялове и акции, влизаци в незаето наследство, случаите на безвестно отсъствие и правното положение на държавата и общината при преминаване на наследството върху тях.

Във всяка от главите се съдържат научни приноси, както от гледна точка на поставяне на нови проблеми, така и на предложения за тяхното решаване, а в някои случаи – и на предложения *de lege ferenda*.

2. Темата на работата е дисертателна поради следните нейни характеристики:

На първо място, по тази тема липсват цялостни и самостоятелни монографични изследвания. Тя е била предмет на разглеждане в учебници, курсове по търговско право, отделни статии или части от тях. Но за първи път на нея се посвещава дисертационен труд, който в бъдеще може да бъде издаден и като монография.

На второ място, темата е актуална предвид проявлението на няколко фактора. Единият е бързото и настъпателно развитие на дружественото право и количественото нарастване броя на търговските дружества в България. Вторият е човешкият фактор в създаването, организацията и управлението на търговските дружества. Последните съчетават в себе си имуществения, веществен и човешки елемент. Третият е остаряването на хората, които вече 35 години се занимават със създаването и поддържането на търговските дружества. А човешката старост неминуемо води до смърт, която поражда наследствени отношения. В началото хората, които въодушевено се спуснаха

към изграждане на дружества, за да печелят пари, богатство, остаряха и естествено започнаха да си отиват от този свят, което наложи правото да се замисли как ще продължат тези икономически образувания след тяхната смърт.

На трето място, темата е сложна и трудна, защото има интердисциплинарен характер и налага авторът да има познания от областта на търговското и наследственото право. Тя съчетава две различни области на частното право – модерното и сравнително младо в България 35 годишно търговско право с по-старото от него 75 годишно наследствено право.

На четвърто място, темата е трудна, защото има малко пряка правна уредба на въпросите на наследяването на дружествените дялове и акциите. Наследственото право е създадено в ранните години на социализма, през които търговското право беше отменено и не съществуваше, а Търговският закон се прие в годините на демократично общество и пазарна икономика, но за съжаление не помисли за наследяването на търговските предприятия, на търговските фирми, дялове и акции. Тези особености в правната уредба налагат юристите да проявят своето творческо майсторство и да тълкуват и анализират правните норми и сами да откриват правилата за наследяване на дружествените дялове и акции, както и съпътстващите ги отношения *ex motem*. Това действително прави темата сложна, комплексна и трудна, но същевременно дава възможност на докторанта да прояви своя изследователски талант, умението си да тълкува правото и да прави нови заключения, които биха съставлявали научен принос в правото. Темата дава възможност да не се преразказват и възпроизвеждат правила за поведение, а да се създават такива.

3. Стилът на изложение, езикът на изразяване са точни и прецизни. Докторантката има ясна и логична мисъл, изложена в добър изказ. Авторът демонстрира добро развитие на своите творчески възможности.

4. Трудът е полезен за съдебната практика, която се намира на етап уеднаквяване и търсене на най-добрите и справедливи разрешения на проблемите, възникващи от съчетаването на търговското с наследственото право. В Търговския закон само е посочено, че дружествените дялове и акциите се наследяват, но по-нататъшна правна уредба на наследяването липсва. В Закона за наследството изобщо липсват разпоредби относно наследяването на дружествени дялове и акции. Авторът е този, който трябва да отговори на въпросите, на които законодателят не е дал разрешения нито в Търговския закон, нито в Закона за наследството. Затова би могло да се каже,

че работата съставлява принос в развитието на съдебната практика и на правната наука.

5. Като положителна черта на дисертацията бих искала да посоча анализаторските способности на авторката и способността ѝ да обобщава всичко, което досега е написано в доктрината.

6. Позволявам си да направя методологическа бележка относно съдържанието на увода. В него трябва да се представи проблема или проблемите, които са обект на дисертацията и на които по-нататъшното ѝ изложение ще даде отговор. Уводът не трябва да се асоциира с анотация на работата, както е постъпено тук. Не би следвало да се възпроизвежда бъдещото съдържание на дисертацията. Логиката изисква първо да се начертаят задачите и планът на бъдещата работа, а не да се започва с описание какво съдържат бъдещите глави. Своео място в увода трябва да има общата формулировка на дисертационната тема.

В техническо отношение би било целесъобразно в началото, преди въведението, да се включи списък на използваните съкращения. Така трудът би получил един по-прегледен вид.

7. По принцип във всяка дисертация се използва историческият метод на изследване. С оглед темата на дисертацията ми се струва обаче излишно да се отделя внимание на развитието на наследственото право в миналото в България. Работата все пак е посветена на наследяването на дружествени дялове и акции, а по онова време такива обекти не са били признати от правната уредба. Авторката не бива да пренебрегва тесния обсег на своята работа, която не е посветена на развитието на наследственото право, а само на отделен сегмент от него.

8. Важно място в един труд намира и сравнителноправният анализ. Но той не бива да бъде самоцелен. Изложението на правните уредби в отделни, избрани от авторката по определен критерий държави, за да бъде полезен, е необходимо не само да има информативен характер, но и да е съпроводен с изводи, които ще имат значение за подобряване на българската нормативна система. Необходимо е да се обърне внимание в едно отделно заключение на различните начини, по които се наследяват дялове и акции и най-вече на възможността в учредителния акт на дружеството да се предвиди начин за

наследяване на дружествени дялове, различен от установения в закона. Би било любопитно да се открие законодателство, което не допуска наследяването на дялове. Полезно би било още и изложението относно това, към какъв вид правна уредба всяка държава показва предпочитание - императивна или диспозитивна.

9. Заслужава подкрепа разграничаването на членството в дружество с ограничена отговорност от придобиването на дружествени дялове. Интересен е въпросът за наследяване на дялове от недееспособни лица. Правилно е прието, че малолетни и поставени под пълно запрещение не могат да станат членове на ООД поради изричната правна уредба в нашата страна. Но ми се струва, че не е напълно добре защитена тезата за членството на лицата с ограничена дееспособност – между 14 и 18 години и поставените под ограничено запрещение. Също така от работата не става ясно какво е правното положение на лицето, по отношение на което има завет на дружествени дялове. Това ми дава основание да поставя на докторантката следния въпрос:

Заветникът „особен кредитор“ ли е на откритото наследство и придобива ли право върху дружествения дял/дялове, предмет на завета, от момента на откриване на наследството? Какво, според авторката, означава да е кредитор на наследството, какви действия трябва да извършат наследниците по закон спрямо заветника – да му прехвърлят ли дружествения дял и ако да, как става това на практика – с договор за прехвърляне на дружествен дял? По друг начин казано, как заветникът на дружествен дял ще стане негов носител – по силата на завета, т.е. автоматично или чрез прехвърляне на дружествения дял от наследниците по закон?

10. Не е достатъчна и убедителна аргументацията, че при възстановяване на запазена част в случай на завещание на дружествени дялове последните се оценяват по тяхната пазарна, а не по балансовата им стойност, след като авторката е приела, че при прекратяване на членство в случай на смърт дружественият дял се оценява по балансовата, а не по пазарната стойност? Защо се налага според докторантката да се мери с различни аршини един и същи обект – дружествения дял в случай на смърт на съдружник в ООД?

11. Заслужават подкрепа разсъжденията в работата за обратното действие на приемането на наследството и действието ex nunc на приемането на наследник за член в ООД и разликата в обратното действие на наследяване на акции, които се наследяват от момента на откриване на наследството.

12. Интересни са анализът и разсъжденията на авторката по въпроса за прекратяване на еднолично ООД в случай на смърт на едноличния собственик на капитала и непродължаване на дейността му от наследниците. Прави се извод, че наследниците, кредиторите на дружеството и прокурорът имат право да искат вписване на прекратяването на ЕООД в търговския регистър, а самото ЕООД се е прекратило *ipso facto* със смъртта на едноличния собственик на капитала, ако е физическо лице. Следва да се отбележи, че въпросът е спорен, но докторантката е възприела и аргументирала становището за автоматично прекратяване на дружеството.

13. Относно завета на налични акции дисертантката приема, че между заветника и наследниците възникват облигационни отношения и той е техен кредитор и има право да иска от наследниците изпълнение на завета. След това тя допълва, че наследниците са длъжни да предадат акциите и частично пояснява как става това – реално чрез предаване или с формален акт – джиро, прехвърляне на временни удостоверения, договор и т.н. Липсват обаче категорични отговори по тези въпроси. Разбира се, у нас няма правна уредба, която да улеснява отговорите на тези въпроси. Няма и общопризнати теория и практика. Трудностите нарастват и поради факта, че заветът на акции и дружествени дялове не е завет на конкретна вещ, каквато досега е била известна на доктрината и съдебната практика. Освен това тук трябва да се има предвид още и обстоятелството, че са възможни, както изтъква докторантката, два вида завет – пряк и косвен. При втория няма пряко преминаване на наличните акции върху заветника, а наследниците трябва да му ги престират. Да, посочва се, че прехвърлянето на акциите става чрез джиро, но това важи само за наличните акции, но не и за безналичните. Освен това бих поставила въпроса, как заветникът ще ги получи, ако наследниците не предадат доброволно акциите. Как той ще защити правото си на заветник – с какъв иск?

14. Не съм съгласна с извода, че при определяне на запазена и разполагаема част на наследниците се взема предвид балансовата стойност на акцията или акциите. Акцията има номинална и емисионна стойност, има и борсова, т.е. пазарна цена, но това, което авторката нарича балансова стойност, се отнася за така наречените квотни акции, които обаче не са известни на българското право. При тях стойността на една акция е равна на чистата стойност на имуществото, което стои зад нея. Не може правилото за стойността на дружествения дял да се прилага автоматично за стойност на акцията. Според българското акционерно право не е задължително стойността на акцията да е съвместима със стойността на чистото имущество. Акциите се

записват в капитала по тяхната номинална стойност и това много ясно следва от нормите на ТЗ.

15. Правото на дивидент като обект на завета е възможен, само ако дивидентът се е отделил от акцията. Той съществува в потенциално състояние с появата на акцията, но едва след осъществяване на определен фактически състав той се отделя като самостоятелно право и може да стане обект на завета. Становището на докторантката е частично правилно. Тя изобщо отрича дивидента като обект на завета и приема, че дивидентът може да бъде предмет на завет, само ако е бил разпределен приживе между наследниците.

16. Не съм съгласна със становището, че безналичните акции се наследяват в момента на откриване на наследството, а не в момента на регистрацията на наследниците в Централния депозитар, защото според господстващото мнение фактическият състав на придобиването на безналични акции завършва с регистрацията и с отбелязване на прехвърлянето им от партидата на наследодателя в партидата на наследника. Има разлика в правното значение на регистрацията в Централния депозитар и вписване на наличните акции в книгата на акционерите с поименни налични акции. Регистрацията не е част от наследството, а е конститутивен елемент, част от фактическият състав на придобиването на безналични акции. Регистрацията в Централния депозитар е условие, без което не може да се придобият безналични акции, а не е условие за упражняване на правата по тези акции и в това се състои разликата между правния режим на придобиване на налични и безналични акции.

17. Глава трета е посветена на наследяването на съдружник в персонално търговско дружество, както и на наследяване на съдружник в дружество с променлив капитал. Струва ми се, че тази глава не е съвместима със заглавието на дисертацията, която анализира наследяването само на дружествени дялове и акции (поне това следва от заглавието). В персоналните дружества членовете не притежават дружествени дялове в точния смисъл на понятието. Не трябва да се смесва притежаването на дружествен дял с членствено правоотношение и последиците от смъртта на съдружник. Темата не е последици от смъртта на съдружниците във всички търговски дружества, а наследяване на дружествен дял и акции, които не са присъщи на персоналните дружества. Затова и разглеждането на последиците от смъртта на съдружник в събирателно и командитно дружества излиза извън обхвата на темата. С други думи, работата излиза извън границите на нейния предмет. От друга страна, тя не обхваща

наследяването на акции в командитно дружество с акции, което е едно същинско капиталово дружество. Що се отнася до най-новото дружество с променлив капитал, поради липса на достатъчно теоретични разработки и най-вече на съдебна практика, авторката не е разгледала достатъчно добре и последователно въпросите на наследяването, свързани с него. Още повече, че не е ясно каква е правната същност на дружествения дял в ДПК. Смятам, че глава трета е излишна, а и поставя повече въпроси, отколкото да дава отговори. По друг начин би изглеждала работата, ако темата беше посветена на всички последици от смъртта на съдружник във всички видове търговски дружества.

18. Интересно е становището за възможността управител на незаето наследство да упражнява правата на починалия акционер. Той може да получи дивидента, следващ се на наследените акции. Но според мен той трябва да се впише в книгата на поименните акционери именно като управител на незаето наследство. Иначе заслужава да се отбележи приносът на докторантката при разглеждането на имуществените последици по отношение на дружествени дялове и акции в случаите на безвестно отсъствие на титуляра им, както и другите особени хипотези на наследяване на дялове и акции, обединени в глава четвърта.

19. Накрая бих искала да отбележа 4 публикации по дисертационната тема в: Сборник доклади от научна конференция „Знание, наука, иновации, технологии; в „Собственост и право“ 2023, кн. 4; в „Търговско и облигационно право“ 2023, кн. 11, в електронен вариант и втора статия в Сборник доклади от научна конференция „Знание, наука, иновации, технология“.

Към дисертацията е приложен автореферат, който отговаря на всички изисквания, предвидени в ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане.

20. Заключение:

Представеният труд показва следните научни достойнства :дисертабелна тема; първото монографично изследване на института на наследяване на дружествени дялове и акции в българското право; добро познаване на търговскоправната и наследственоправната наука у нас и позоваване на всички теории и становища както в доктрината, така и в съдебната практика по разглежданата тема; ясно и коректно изложение; критичен анализ на изразените досега научни становища по проблема; пълно библиографско описание; самостоятелни виждания на докторантката по поставените въпроси;

липса на каквито и да е следи от плагиатстване; много добър автореферат, който сам по себе си дава пълна информация за съдържанието на дисертационния труд.

Въз основа на гореизложеното смятам, че дисертацията на Ани Димитрова Кънева „Наследяване на дружествени дялове и акции“ съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и показва, че кандидатката притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания, което ми дава основание да предложа на научното жури, на основание чл. 11, ал. 2 от Закона за развитие на академичния състав в РБ на докторантката Ани Димитрова Кънева да бъде присъдена научната степен „доктор по право“ в научна област: 3. Социални, стопански и правни науки. Професионално направление:3.6. Право. Научна специалност: Гражданско и семейно право. Шифър: 05.05.08.

31.05.2024

Рецензент:

Проф. д-р Поля Голева